

Міністерство освіти і науки України
Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Muzyki
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 8

Рівне – 2022

Редакційна колегія:

Сверлюк Я.В. – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв РДГУ;
Олексюк О.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету ім. Бориса Грінченка;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік АН ВШ України, перший проректор Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю.В. – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, академік Національної академії наук вищої освіти України, проректор з науково-педагогічної роботи, європейської інтеграції та інновацій;

Mirosław Dymon – Dr. hab., prof. Uniwersytet Rzeszowski Wydział Muzyki;

Лісова С.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики професійної освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Малафійк І.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної і соціальної педагогіки та управління освітою Рівненського державного гуманітарного університету;

Дем'яничук О.Н. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка;

Потапчук Т.М. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Цюлюпа С.Д. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Крижановська Т.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Прокопович Т.Ю. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Радковська Л.М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету;

Сверлюк Л.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;

Филипчук М.С. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри естрадної музики Рівненського державного гуманітарного університету.

*Рекомендовано вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 4 від 28.04.2022 р.)*

Мистецька освіта та розвиток творчої особистості : зб. наук. пр. /
М 656 Uniwersytet Rzeszowski wydział Muzyki, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т,
Ін-т мистецтв. – Рівне : Волин. береги, 2022. – Вип. 8. – 192 с.

ISBN 978-966-416-932-2

Збірник наукових праць присвячений актуальним питанням професійної підготовки фахівців мистецького напрямку. Висвітлюються сучасні методологічні підходи розвитку творчої особистості студентів, охарактеризовано особливості музично-педагогічної діяльності.

Для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, науковців й працівників в галузі музичної педагогіки та мистецтвознавства.

УДК 7.071.5

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I.

Теорія і методологія мистецької освіти

<i>Крижановська Т.І.</i> До питання варіативності методики реалізації мистових ліній музичної освіти у початковій школі	5
<i>Крусь О.П.</i> Методологічні аспекти формування національної вихованості майбутніх учителів музики	10
<i>Кухар Я.О.</i> Особливості сакрального музикування за авторством М. Леонтовича	15
<i>Ногачевська І.В., Григорчук І.С.</i> Формування фахових компетентності студентів в процесі вивчення вокально-хорових дисциплін	22
<i>Парчук І.М., Гумінська О.О.</i> Методи розвитку навичок імпровізації учнів-піаністів ДМШ	28
<i>Пастушок Т.В.</i> Принципи формування комунікативної культури майбутнього диригента оркестрового колективу	35
<i>Сверлюк Я.В., Сверлюк Л.І.</i> Взаємодія диригента з творчим колективом як педагогічна проблема	41
<i>Якимчук С.Н.</i> Неперервність освіти студента-хормейстера як системне середовище формування особистості	49

РОЗДІЛ II.

Сучасні виміри мистецтвознавства

<i>Балаєва О.С.</i> Вараська музична школа, як один з основних осередків музичної культури Рівненського Полісся	55
<i>Столярчук Б.І.</i> Богдан Яремко – дослідник традиційних сопілкових інструментів і їх музики	60
<i>Даюк Ж.Ю., Бордун Н.Р.</i> Основні тенденції розвитку фортепіанного мистецтва Львівщини в контексті західноєвропейської музичної культури	65
<i>Гурин М.А.</i> Аматорське хорове виконавство м. Рівного на сучасному етапі національного культуротворення	73
<i>Димченко С.С., Савчин О.В.</i> Художні аспекти виконавської інтерпретації Концерту-поєми для баяна із симфонічним оркестром Альбіна Репнікова	78
<i>Димченко С.С.</i> Педагогічні погляди та диригентська майстерність Петра Свердлика	89
<i>Кривицька В.В.</i> Творча діяльність маестро П. Муравського на посаді художнього керівника державної хорової капели УРСР «Трембіта»	101
<i>Мельничук С.Ф.</i> Класичне музичне мистецтво та його фоновість в розрізі сучасної культури	105
<i>Остапчук М.М., Никон О.К.</i> Українське фортепіанне мистецтво у контексті розвитку вітчизняної музичної культури	112
<i>Осіпкіна Д.В.</i> Українське вокальне мистецтво: ключові аспекти становлення та розвитку	117
<i>Пастушенко А.С.</i> Родинно-побутова пісня, балада, як явище барокової культури	122
<i>Продан В.В.</i> Фортепіанна творчість Миколи Ластовецького в контексті розвитку української музичної культури	127

<i>Прокопович Т.Ю.</i> Столітній ювілей Миколи Лисенка в умовах ворожих ідеологій (за матеріалами воєнної преси).....	131
<i>Роговська В.О.</i> Стилiстичні особливості української сучасної хорової музики	136
<i>Харитон І.М.</i> Трансформація стражденного в системі координат культурової пісенної обрядовості української православної традиції.....	141
<i>Цапун Р.В.</i> Рокитнівщина: з фольклорної експедиції 1987 року.....	150

РОЗДІЛ III.

Методика музичного навчання і виховання

<i>Борщ К.О., Крижановська Т.І.</i> Розвиток художньої компетентності старшокласників методом творчого практикуму в курсі «Мистецтво»	158
<i>Василишин І.В., Гумінська О.О.</i> Методи та прийоми розвитку комунікативних навичок учнів 5-7 класів на уроках музичного мистецтва.....	164
<i>Висоцька Д.С.</i> Музичний розвиток дітей з особливими освітніми потребами на уроках фортепіано	169
<i>Кулакевич А.В., Радковська Л.М.</i> Ретроспективний аналіз проблеми «слухання музики» в педагогічній теорії та практиці минулого.....	174
<i>Малей Я.Р., Радковська Л.М.</i> Нетрадиційні уроки як важливий аспект розвитку особистості школяра	179
<i>Тарчинська Ю.Г., Тарчинська І.Г., Ткачук А.О.</i> Вплив інформаційних технологій на мистецьку освіту	183
Про авторів	189

дійного малюнка і особливостей виконання, чого ми в даному випадку не торкаємося) беруть участь художні прийоми усіх рівнів – тих, що зумовлюють її композицію, особливий синтаксис, багатоманітність стилістичних фігур, витончену гру звуками у словах, зокрема у римах.

Народні ліричні сімейно-побутові пісні, що створювалися і активно розвивалися в минулі історичні епохи, стали своєрідним художнім документом життя народу. Та все ж основне в них – людські почуття, роздуми, страждання, що лишаються майже незмінними впродовж століть. І це загальнолюдське, втілене у форму прекрасного, не може не знайти відгуку і в наших сучасників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Верьовка Г. Народні пісні в записах Григорія Верьовки. К., 1974.
2. Гнатюк В. Українські народні пісні в записах Володимира Гнатюка. Упорядкування, вступна стаття та примітки М. Яценка. К., 1971.
3. Демуцький П. Українські народні пісні. К., 1951.
4. Колесса І. Галицько-руські народні пісні з мелодіями. Етнографічний збірник, 1902. Т. XI.
5. Лисенко М.В. Збірник українських народних пісень. Зібрав III, IV, VII і у ноти завів М. Лисенко. К., 1868-1911. Вип. I-VII.
6. Манжура І. Народні пісні в записах Івана Манжури. Упорядкування, вступна стаття та примітки Л. С. Каширіної. К., 1974.
7. Сидоренко Г.К. Українські народні пісні. Родинно-побутова лірика. К., 1965. – Ч. 2.
8. Стельмащук С. Сто українських народних пісень села Скородинці па Тернопільщині. Фольклорні записи. К., 1967.

•

УДК 786.8

Продан В.В.

ФОРТЕПАННА ТВОРЧІСТЬ МИКОЛИ ЛАСТОВЕЦЬКОГО В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. Поява цієї роботи обумовлена недостатньою кількістю інформації про загальну характеристику творчості сучасного українського композитора, подолянина Миколи Ластовецького. Та особливість його фортепіанних творів у дитячому репертуарі. На жаль, про М. Ластовецького написано дуже мало. Окрім автобіографічних даних, низки статей, досі немає ґрунтовної праці про композиторську практику М. Ластовецького.

Ключові слова: особливий дитячий репертуар, фортепіанні твори, сучасний композитор, характеристика творчості.

Abstract. The appearance of this work is due to the lack of information about the general characteristics of the work of the modern Ukrainian composer, Podolyan mykola

Lastovetsky. And the peculiarity of his piano works in the children's repertoire. Unfortunately, very little has been written about M. Lastovetsky. In addition to autobiographical data, a number of articles, there is still no thorough work on the composer's practice of M. Lastovetsky.

Key words: special children's repertoire, piano works, modern composer, characteristics of creativity.

Постановка проблеми. Микола Ластовецький – композитор, педагог, дослідник української музики, вмілий адміністратор і організатор, але найважливішою та характерною ділянкою творчості митця є композиторська. Його твори є матеріалом для досліджень у різних аспектах. Практична значимість даної роботи полягає у тому, що це є перший загальний аналіз подільської тематики у творчості композитора, зокрема, циклу “Фортепіанні п’єси для дітей та юнацтва”.. Матеріал роботи може бути використаний у самостійній роботі з курсу дисципліни «Українська музична література», а також у музикознавчій і виконавській діяльності.

Аналіз досліджень. Вивченню української фортепіанної музики присвячено чимало наукових праць. Однак, сьогодні є потреба у дослідженні творчості маловідомих вітчизняних композиторів, твори яких увійшли до виконавського та педагогічного репертуару піаністів. Так, практично відсутні наукові відомості про творчий доробок (понад 100 творів) сучасного українського композитора, подолянина Миколи Ластовецького. Деяка інформація про його життєвий та творчий шлях опублікована Грабовським В., Ластовецькою В., Дикою у збірниках нотних видань його творів, також досліджують його композиторську діяльність Л. Соловей і О. Дмитрієв. Недостатній рівень вивчення творчості, зокрема фортепіанної музики, Миколи Ластовецького обумовив появу даної статті.

Мета статті – дослідити особливості фортепіанного репертуару М. Ластовецького, визначити домінуючі теми його композиторської творчості.

Виклад основного матеріалу. Микола Ластовецький – композитор, музикознавець, педагог, заслужений діяч мистецтв України, член Національної спілки композиторів, Спілки театральних діячів України, голова науково-культурологічного товариства ім. В. Барвінського.

Майбутній композитор народився 14 серпня 1947 року на Поділлі, в м. Дунаївці (Хмельницька обл.) у родині медичних працівників. Подільський фольклор, мальовничі звичаї приваблювали його змалку. “Музична атмосфера подільської землі сприяла активному виявленню... музичних здібностей”, – слушно зауважують Л. Соловей і О. Дмитрієва [5, с.3]. На формуванні майбутнього композитора певним чином позначилися і мистецькі традиції краю й атмосфера рідного дому, оскільки батьки любили музику, з благоговінням ставилися до народної пісні.

„Музика вабила його так владно, що він (М. Ластовецький – І.Б.) покидає навчання” [5, с.3]. Своє мистецьке покликання сприймав як долю.

Маючи неабиякі музичні здібності, тонку душу й бажання вчитися, молодий хлопець за рекомендацією видатного композитора Л. М. Ревуцького вступає на теоретичний відділ Хмельницького музичного училища, згодом вступив на композиторський факультет Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка (1971-1976). Після її закінчення, М. Ластовецький розпочав педагогічну діяльність у Дрогобицькому музичному коледжі спочатку на посаді викладача музично-теоретичних дисциплін, голови циклової комісії з теорії музики, а з 1984 р. – директора.

Показово, що М. Ластовецький єдиний в Україні керівник середнього навчального закладу – композитор за фахом. Його твори різних жанрів постійно виконуються на фестивалях, форумах, концертах художніми колективами навчальних закладів Дрогобича, передовсім музичного училища і музично-педагогічного університету.

Як високий професіонал своєї справи, талановитий керівник він дбає, щоб у Дрогобицькому музичному училищі працювали висококваліфіковані фахівці, здобув глибоку повагу серед викладачів і студентів, громадськості міста. "У колективі панує атмосфера високого професіоналізму, інтелігентності, толерантності", – підкреслюють дослідники творчості Ластовецького – Л. Соловей і О. Дмитрів [4, с.5]. Ставиться до учнів із повагою, щирістю, „вміє підмітити іскринку таланту і розвинути її, заохочує кожну крихту самостійності, прагне допомогти студентам якомога повніше розкрити свої здібності, вміє зацікавити, запалити їх бажанням до знань” [3, с.5].

Найважливішою та характерною ділянкою практики митця є, як уже наголошувалося, композиторська. Вона вирізняється жанрово-стильовим розмаїттям, багатством тематики й образності. В творчості композитора органічно поєднується загальне суспільне життя країни (що проявляється в звертанні до історичних і філософських тем) та та внутрішній духовний стан самого автора.

Початок творчості М. Ластовецького пов'язаний з традиціями української класичної музики, зокрема з галицькою композиторською школою. Провідною стильовою прикметою, є звертання до національного фольклору. Як і чимало українських композиторів, М. Ластовецький слушно вбачає в народній пісні „єдине і справжнє джерело своєї композиторської творчості” [2, с.10] .

В музиці композитор висловив „всенародну любов, визнання, шану та пам'ять... через призму сучасного бачення”, – наголошує Н. Семків [1, с. 5].

М. Ластовецький належить до того покоління українських композиторів, які дбають про виховання юних музикантів. У його творчому доробку першорядної ваги набули інструментальні твори, зокрема для фортепіано. Фортепіанна музика композитора включає дві сонати, кілька циклів прелюдій („Настрої”), мініатюри (близько ста), варіації (ля-мінор, соль-мінор). Цикл з трьох зошитів фортепіанних п'єс для дітей та юнацтва, є прекрасним дидактичним матеріалом, так необхідним сьогодні, коли нові

видання – рідкість. Вони є яскравим прикладом програмних творів, що вирізняються цілісністю та художньо-естетичною різноплановістю. Про зміст „Фортепіанних п'єс для дітей та юнацтва” Н. Дика наголошує: „Це сфера відтворення психологізму характерів і вчинків, емоційного та духовного світовідчуття людини, філософських роздумів, де виразно простежується феномен багатовимірності синтезу „фольклорного – індивідуального – сучасно-експериментального” [3, с.4].

П'єси М. Ластовецького пов'язані з естетичним світом національної культури, на цьому акцентує й композитор: „Музична мова...позначена специфічним західноукраїнським колоритом як в ритмічному, так і в ладово-гармонічному аспектах” [5, с.6].

Фортепіанна музика М. Ластовецького займає надзвичайно важливу роль у творчості композитора. Продовжуючи кращі традиції українських композиторів В. Барвінського, С. Людкевича, Р. Сімовича, В. Косенка, Б. Лятошинського, М. Скорика, він намагається втілити у своїй творчості український характер, виходячи з власного етнічного середовища і часу. Музика М. Ластовецького є вишуканою, вона насичена яскравим національним колоритом, різноманітністю діатонічних та політональних співставлень у гармонії тощо.

Автор часто звертається до українського фольклору, зокрема карпатського, бойківського, буковинського та інших. Кожний новий твір М. Ластовецького є новим відкриттям в українській музичній культурі, що є надзвичайно важливим фактором .

Композитор зробив справжній подарунок як учням, так і викладачам створивши цикл “Фортепіанні п'єси для дітей та юнацтва”. Використання ним подільських та бойківських мелодій пов'язане з глибинним розумінням регіональних особливостей музичного мистецтва: Поділля є його “малою” батьківщиною, а Бойківщина — місцем проживання і праці. Ця самобутня музика, насичена етнофонією за термінологією К. Квітки, образною рельєфністю, яскравими інтонаційними, гармонічними та ритмічними знахідками, мимоволі спонукає до плідної творчості в царині інтерпретації. Фольклорний фундамент збірки є для юних піаністів допоміжним чинником сприйняття, який, зокрема, сприяє інтуїтивному пізнанню музики свого етносу та дає можливість безпосередньо реагувати як на фольклорну, так і на професійну творчість, що спирається на народну, використовує її інтонаційні мотиви, ритми, ладові особливості. Серед дитячих фортепіанних п'єс композитора подільська тематика займає доволі скромне місце, але вона виявляє його родинні і творчі зв'язки з українським фольклором, почутим в дитинстві і відтвореним в пам'яті про нього для дитячої аудиторії.

Висновок. М. Ластовецький – композитор, чудовий педагог-практик, методист і теоретик музичного мистецтва, талановитий дослідник української музики, вмільний адміністратор і організатор.

Цілеспрямоване залучення молоді до здобутків митців, що розкривають національний образ світу в усьому його розмаїтті, важко переоцінити. адже духовна спадщина минулого та сучасності, цінності й ідеали, пов'язані з народним світоглядом, релігією, мораллю, завжди були й будуть серцевиною виховної традиції українців.

В історії світової музичної культури маємо чимало прикладів, коли митці одночасно займалися не тільки своїм основним фахом – композицією, а й іншими музичними спеціальностями. Вражає багатогранність громадської діяльності: немає практично жодної галузі музичного життя, якою б він не цікавився.

Творчість М. Ластовецького є важливим здобутком сучасної української музичної культури, вона сформувалася в контексті національно-європейських традицій та культурно-мистецьких процесів кінця ХХ – початку ХХІ ст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грабовський В. Сурми творчості Миколи Ластовецького (про автора). Фортепіанні п'єси для дітей та юнацтва: Навч. посібн. Львів: Сполом, 2007. – С. 7-8.
2. Дика Н. Переднє слово. Фортепіанні п'єси для дітей та юнацтва: Навчальний посібник. Львів: Сполом, 2007. С. 3-4.
- 3.. Ластовецька Л. Вступне слово. Пісня про Чорновола: кантата для солістів, жіночого хору та симфонічного оркестру. Дрогобич: Вимір, 2006. С. 3-4.
- 4 Ластовецький М. Методичні зауваження. Фортепіанні п'єси для дітей та юнацтва: навчальний посібник. Львів: ТеРус, 2007. С. 5-6.
5. Соловей Л., Дмитрієва О. Штрихи до творчого портрету Миколи Ластовецького. Дрогобич, 2007. 25 с.

•

УДК 786.8(477)(092)

Прокопович Т.Ю.

СТОЛІТНІЙ ЮВІЛЕЙ МИКОЛИ ЛИСЕНКА В УМОВАХ ВОРОЖИХ ІДЕОЛОГІЙ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ВОЄННОЇ ПРЕСИ)

Анотація. На основі аналізу воєнної періодики з'ясовуються масштаби святкування сторіччя від дня народження Миколи Лисенка. Відзначення ювілею засновника української композиторської школи розглядається в контексті німецько-радянського конфлікту. Наголошується на підступності тоталітарних ідеологій, які використовували мистецькі події як інструмент ведення війни.

Ключові слова: лисенківські святкування, преса, війна, пропаганда, національні почуття.

Annotation. The scale of the Mykola Lysenko's 100th anniversary celebration is being studied, based on the analysis of wartime periodicals. The celebration the Ukrainian school of composition founder's anniversary is analyzed in the context of the German-

Наукове видання

**МИСТЕЦЬКА ОСВІТА
ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ**

Збірник наукових праць

Випуск 8

Відповідальний за випуск
Сверлюк Ярослав Васильович

Технічний редактор
Віталій Власюк

*Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів,
висвітлені у збірнику.
За достовірність фактів, точність цитат та можливі помилки
повну відповідальність несуть автори опублікованих матеріалів.*

Підписано до друку 15.04.2022 р. Формат 60x84 1/16. Папір офсет.
Гарнітура «Times». Друк офсет. Ум. друк. арк. 11,16. Наклад 100 пр. Зам. 33.
Видавництво «Волинські береги».
33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;
e-mail: oberegi97@ukr.net
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.
Надруковано у друкарні видавництва «Волинські береги».